

Uppdaterad 10 aug 2007 00:50

"Staten smiter från ansvaret att vårda unikt kulturarv"

Hård kritik mot Riksantikvarieämbetet: Ni sköter jobbet sämre i dag än vid starten för fyra hundra år sedan. Arbetet med att vårda och dokumentera våra runstenar håller på att monteras ned. Ett unikt svenskt kulturarv med ovärderliga lämningar riskerar att förstöras. Den ansvariga myndigheten Riksantikvarieämbetet måste avsätta resurser och åter ta ansvar för utgivningen av Sveriges runinskrifter. I en tid när intresset för vår historia är större än någonsin står myndigheten utan planer för framtida runstensvård. Gamla stormaktskungar kände större ansvar för runstenarna redan för fyra hundra år sedan, skriver en lång rad professorer i en skarp protest.

DET FINNS I SVERIGE ett speciellt kulturarv där vårt land är fullständigt unikt. Ingen annanstans i världen har tusentals människor som levde för ett millennium sedan lämnat skriftliga meddelanden efter sig som ännu finns kvar överallt i landskapet. Det handlar förstås om de vikingatida runstenarna - ett arkiv i sten med originaldokument som är öppet för alla och nära att nå för de flesta.

Med ett sådant kulturarv följer givetvis också ett stort ansvar att vårda och dokumentera dessa ovärderliga lämningar åt oss som lever nu och åt eftervärlden.

Det insåg statsmakten redan för fyra hundra år sedan, då till och med den erkänt snåle hertig Karl (Karl IX) anslog pengar till att dokumentera runstenar, och sonen Gustaf II Adolf avlönade en särskild antikvarie för att resa runt i landet och teckna av och tolka inskrifterna. Det var denna verksamhet som med åren kom att utvecklas till Riksantikvarieämbetet, som därmed har en nästan fyrahundraårig historia.

Men under senare år har denna myndighet inte velat kännas vid sitt ansvar för vårt äldre kulturarv. Viktiga och högt kvalificerade publikationer om det medeltida Sverige och om våra kyrkor har i stället tvärstoppats långt innan de blivit slutförda, trots att de forskare som arbetat med dem bara utgjort en bråkdel av Riksantikvarieämbetets personal. Den långsiktiga verksamheten har helt sonika monterats ned till förmån för en betydligt mer kortsiktig inriktning.

Nu verkar turen ha kommit även till Runverket, som under lång tid givit ut beskrivningar och tolkningar av Sveriges runinskrifter landskap för landskap och vars personal även skött vården och imålningen av våra runstenar. Men nu, när inskrifterna i flera landskap fortfarande återstår att publicera och revidera, har ansvaret för alla dessa uppgifter dragits ned från tidigare fyra till en enda person.

Och trots att denna person om några år kommer att gå i pension - och därmed ta en stor del av kunskapen med sig - har Riksantikvarieämbetet inte lagt upp några planer för att säkra kontinuiteten genom inskolning av yngre efterträdare.

Det hela är desto mer märkligt som intresset för vår historia i allmänhet och för vikingatiden och runstenarna i synnerhet är starkare än på länge. Fler yngre forskare än någonsin fördjupar sig i ämnet, otaliga populärvetenskapliga böcker kommer ut i stora upplagor, vikingabyar anläggs, skeppsreplikerna byggs och seglas och teve-program produceras, inte minst i utlandet.

Det är således av såväl svenskt som internationellt intresse att den långsiktiga

grundkunskapen om och vården av våra runstenar säkras på ett kvalificerat sätt.

ATT SÅSOM HITTILLS ha en central statlig instans som sköter både fältarbetet och publiceringen av inskrifterna i hela landet är det bästa sättet att säkra kompetensen i verksamheten. Det innebär också en garanti för att bägge uppgifterna sköts med högsta kvalitet och med hänsyn till de senaste forskningsresultaten och nytolkningarna. En sådan kompetens går inte att upprätthålla om verksamheten splittras på lokala instanser.

Vi kräver därför att Riksantikvarieämbetet återtar sitt ansvar för Sveriges runinskrifter genom att avsätta medel till åtminstone tre högt kvalificerade anställda för att sköta såväl fältarbete som publicering.

Däriigenom skulle runinskrifterna även fortsättningsvis kunna publiceras landskapsvis i tryckt form, förhoppningsvis betydligt snabbare än under senare år. Resurserna borde också räcka för att, liksom tidigare, årligen publicera de nyfynd som görs i en väl spridd och tillgänglig antikvarisk tidskrift, kompletterat med utläggning på internet.

Ett sådant säkrande av vårt unika kulturarv borde i själva verket ses som en av Riksantikvarieämbetets kärnverksamheter. Samtidigt skulle kostnaden för den vara marginell i jämförelse med myndighetens totala budget.

Vi borde faktiskt i dag kunna kosta på oss fler tjänster för detta ändamål än vad kungen ansåg sig ha råd med för fyra hundra år sedan.

LARS ENOKSEN, författare.

CECILIA FALK, professor. Stockholms universitet.

ANNE-SOFIE GRÄSLUND, professor. em., Uppsala universitet.

BO GRÄSLUND, professor. em., Uppsala universitet.

OLA KYHLBERG, professor. Uppsala universitet.

LARS LARSSON, professor. Lunds universitet.

MATS G. LARSSON, författare.

FREDRIK LINDSTRÖM, programledare i tv. författare.

PETER LUTHERSSON, docent, Lunds universitet.

LARS LÖNNROTH, professor. Göteborgs universitet.

LENA PETERSON, professor. em., Uppsala universitet.

CHRISTER PLATZACK, professor. Lunds universitet.

JAN PAUL STRID, professor. Linköpings universitet.

HENRIK WILLIAMS, professor. Uppsala universitet.